

Konstitutionsutskottet

Ink 2010 -01- 29

Dnr 050-1306-2009/10

Stockholm 2010-01-29

**Begäran hos konstitutionsutskottet om granskning av
Riksbankens självständighet i förhållande till åtgärder vidtagna av
Finansdepartementet och statsrådet Anders Borg**

En stark och oberoende riksbank är en hörnsten i den ekonomiska politiken, såväl i Sverige som i EU. Den är så viktig att den slås fast i svensk grundlag och i EU:s fördrag.

Riksbankens fristående och självständiga ställning regleras i regeringsformens 9 kap. 13§. Denna självständighet omfattar bland annat att ingen myndighet får bestämma hur Riksbanken ska besluta i frågor som rör penningpolitik. Det så kallade instruktionsförbudet innebär att ingen utomstående får påverka riksbankens beslut och att det inte är tillåtet för riksbankens beslutsfattare att ta emot instruktioner från utomstående. Detta är avsett som ett skydd mot påverkan från politiker, i första hand från regeringen.

I EU-fördraget¹, som är bindande för Sverige, stadgas att Riksbanken ska vara självständigt och finansiellt oberoende. I fördraget ingår att medlemsländernas regeringar förbinder sig att respektera instruktionsförbudet och självständigheten i övrigt. I oberoendet ligger bland annat att Riksbanken självständigt ska bedöma frågor som rör valutaanslagets storlek i förhållande till de behov banken ser. Förhållandet mellan svensk rätt och EU-rätt är också klarlagt där principen är att gemenskapsrätten har företräde.²

Under vintern och våren 2009 fanns det inom riksbanken en oro för att utvecklingen i Baltikum skulle kunna medföra ett starkt ökat behov av utländsk valuta för att säkerställa det svenska banksystemets stabilitet. Banken ville därför öka sin beredskap för denna risk genom att förstärka valutaanslaget kraftigt. Detta kunde i det rådande läget endast ske genom Riksgäldskontoret. Riksgäldskontoret och dess huvudman Finansdepartementet gjorde en egen prövning och kom fram till en annan syn än Riksbanken på behovet av förstärkning av valutaanslaget och någon snabb ökning av den kom därför inte till stånd. Först efter flera månaders process, där förhandlingarna ägde rum också i finansdepartementet och med dess ledning, kunde en ökning med 100 miljarder kronor genomföras, ett betydligt mindre belopp än vad riksbanken då bedömde som behövligt. Under flera månader av stark valutapolitisk oro var

¹ Artikel 130

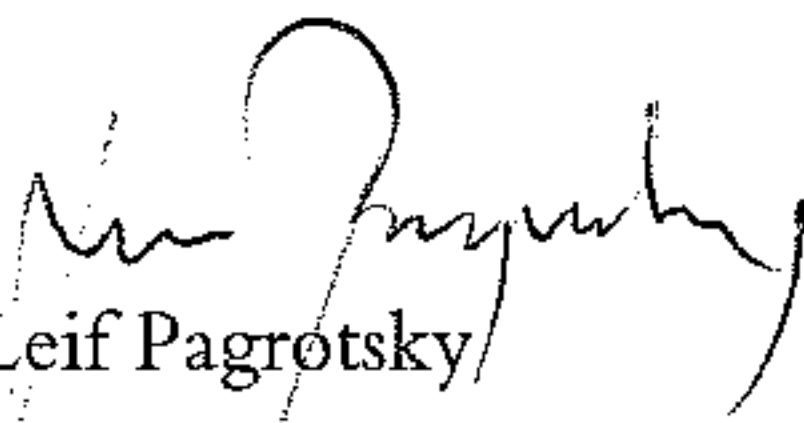
² Prop. 1994/95:19 s. 484 ff

Riksbankens beredskap att möta en eventuell ytterligare försämring av finanskrisen i vårt närområde otillräcklig enligt bankens egen bedömning.

Enligt riksbankslagen får Riksbanken genomföra upplåning utomlands för att tillgodose behovet av valutareserv. Verktöget för den upplåning som kan behövas är Riksgälden där statens samlade kompetens på upplåning i dag finns. I Riksbankens oberoende måste därför ingå möjligheten att i valutapolitiskt syfte låna upp utländsk valuta utan att regeringen via Riksgälden hindrar en sådan upplåning.

Mot bakgrund av det ovan beskrivna hanterandet av Riksbankens behov av att höja valutareserven vill jag att konstitutionsutskottet granskar

- dels om agerandet från Riksgäldskontoret och Finansdepartementet är förenligt med grundlagen och EU-fördraget
- dels i vilken utsträckning regeringen och/eller regeringskansliet tagit del i handläggningen av ärendet och vilken dokumentation som finns kring detta
- dels om det agerandet i så fall varit förenligt med Riksbankens självständighet såsom den uttrycks i grundlagen och EU-fördraget
- dels hur agerandet har påverkat Riksbankens möjlighet att fullgöra sina uppgifter.
- dels hur regeringen har informerat riksdagen i frågan

Leif Pagrotsky